

**PREVENTIVNÍ PROGRAM
PRO ŠKOLNÍ ROK 2023/2024
ZŠ Dolní Břežany
Předkladatel: Mgr. Ivo Mikšovský
ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE**

Název a adresa školy	ZŠ Dolní Břežany, Na Vršku 290, 252 41 Dolní Břežany
Jméno a příjmení ředitelky školy, výchovné poradkyně	Ing. Iva Fischerová
Telefon	220 990 886; 604 798 498
E-mail	iva.fischerova@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení školní metodičky prevence pro první stupeň	Mgr. Michaela Valvodová (konzultační hodiny po předchozí telefonické nebo mailové domluvě)
Telefon	220 990 891
E-mail	michaela.valvodova@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení školního metodika prevence pro druhý stupeň	Mgr. Ivo Mikšovský (konzultační hodiny po předchozí telefonické nebo mailové domluvě)
Telefon	220 990 853
E-mail	ivo.miksovsky@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení statutární zástupkyně ředitelky školy	Mgr. Pavlína Nádvořníková
Telefon	220 990 885; 731 612 817
E-mail	pavlina.nadvornikova@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení zástupkyně ředitelky školy, školní speciální pedagožky, vedoucí ŠPP, koordinátorky inkluze	Mgr. Jana Zapotilová
Telefon	220 990 890
E-mail	jana.zapotilova@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení školní psycholožky, školní speciální pedagožky	Mgr. Ing. Alena Vyšínová Matičková
Telefon	220 990 896
E-mail	alena.vysinova@skolabrezany.cz

Jméno a příjmení odborné asistentky ŠPP	Mgr. Tereza Zapotilová
Telefon	220 990 890
E-mail	tereza.zapotilova@skolabrezany.cz

	Počet tříd	Počet žáků
ZŠ – I. stupeň	15	352
ZŠ - II. stupeň	13	283
Celkem	28	635

ZKRATKY:
PP: PREVENTIVNÍ PROGRAM
RCH: RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ
ŠMP: ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE
OPL: OMAMNÉ A PSYCHOTROPNÍ LÁTKY

1. ZMAPOVÁNÍ SITUACE VE ŠKOLE, PRO STANOVENÍ CÍLŮ PP

1.1 VSTUPNÍ INFORMACE A JEJICH ZDROJE

1.1.1 Sociální okolí školy

ZŠ Dolní Břežany navštěvují převážně žáci z Dolních Břežan a jejich nejbližšího okolí. Žáci pochází z různorodého sociálního prostředí. Od školního roku 2016/2017 otevřela škola i třídy s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů. Třídy s rozšířenou výukou jsou otevřeny všem zájemcům z regionu Dolnobřežansko.

1.1.2 Informace od pedagogů

V rámci porad učitelského sboru je rizikové chování žáků pravidelně řešeno. Preventivní tým se pravidelně schází (viz 3.1.4).

1.1.3 Informace od rodičů

Rodiče žáků pozitivně hodnotí, že je prevence rizikového chování jedním z pilířů strategie školy. Rizikové chování je s rodiči pravidelně diskutováno v rámci třídních schůzek. Škola informuje rodiče o aktuálních trendech v oblasti rizikového chování žáků. Současně se rodiče snaží informovat školu o rizikovém chování žáků.

1.1.4 Informace od žáků

Před šesti lety byla obnovena schránka důvěry. Klasická schránka důvěry je umístěna ve vstupní hale staré budovy školy. Škola je zapojena i do projektu Nenech to být (online schránka důvěry). Žáci se v minulém školním roce zúčastnili několika preventivních programů, které zajišťovaly externí organizace. Po skončení programu lektori vyžadovali od žáků zpětnou vazbu, která byla pro nás inspirativní.

1.1.5 Hodnocení PP minulého školního roku

Ve školním roce 2022/2023 jsme zaznamenali velký nárůst RCH u žáků naší školy (obzvláště pak ve druhém pololetí školního roku). Oproti minulým rokům, kdy jsme velmi často řešili rizikové chování žáků v kyberprostoru, se v uplynulém školním roce zvýšilo rizikové chování žáků spojené se zneužíváním návykových látek – kouření elektronických cigaret, pití alkoholu, kouření marihuany.

Alarmující je nárůst sebepoškozování u dětí. Sebepoškozování jsme řešili hlavně u dívek. (Enormní nárůst sebepoškozování dětí jsme konzultovali s Linkou bezpečí a s primářem Denního psychoterapeutického sanatoria Ondřejov MUDr. Michalem Rislerem.) Několik žáků druhého stupně mělo psychické problémy (deprese, v jednom případě psychickou ataku v průběhu vyučovacího dne). Hned několik žáků muselo v průběhu roku na naše doporučení vyhledat pomoc psychologa nebo psychiatra.

Dále bylo řešeno záškoláctví, pozdní příchody do školy, drzé chování k vyučujícím, špatné vztahy v některých třídních kolektivech, nevhodné chování v kyberprostoru.

V minulém školním roce jsme pokračovali v osvědčené spolupráci s organizací Život bez závislostí. (V 3., 4., 5. a 6. třídách byl realizován program Nikotin mě neláká, 7. třídy se zúčastnily programu Bavím se i bez alkoholu, 8. a 9. třídy pak programu Lehké drogy.)

Nově jsme navázali spolupráci s Linkou bezpečí. Pro sedmé třídy byl Linkou bezpečí realizován program, který byl věnován problémům v dospívání. Navázali jsme i spolupráci s SVP Dobřichovice.

Výborná byla i spolupráce se Spolkem rodičů při ZŠ Dolní Břežany. Spolek rodičů financoval v uplynulém školním roce mnoho preventivních programů.

Zavedeny byly “třídní dny”, kterým byl vyhrazen jeden den v měsíci. Cílem třídních dnů bylo stmelení třídních kolektivů a minimalizace rizikového chování žáků. Třídní učitelé byli proškoleni v rámci programu Vedení třídnických hodin lektorem Mgr. Petrem Burešem z CEDU (školení proběhlo 25. 8. 2022 a 9. 12. 2022).

Pedagogové se zúčastnili online Dnů třídních učitelů, které realizovala organizace Život bez závislostí. Ředitelka organizace PhDr. Helena Vrbková vedla případovou supervizi v rámci preventivního týmu.

PP a prevenci na naší škole ve školním roce 2017/2018 mapovala i ČŠI. Z inspekční zprávy vyplývá následující: „Oblast prevence rizikového chování žáků škola zajišťuje systematicky, přenos informací směrem k pedagogům, rodičům a žákům je funkční. Školní metodik prevence průběžně monitoruje chování žáků ve škole, plánuje potřebné preventivní aktivity, navrhuje opatření a vyhodnocuje jejich účinnost. Spolupracuje s týmem ŠPP i příslušnými odbornými pracovišti (včetně OSPOD, Policie ČR, organizace Život bez závislostí, Pedagogickopsychologickou poradnou Středočeského kraje, aj.), zajišťuje konzultace s rodiči žáků i s vyučujícími, účastní se jednání výchovné komise. Podle aktuálních zjištění byla přijata účinná opatření při řešení všech případů rizikového chování, které škola během posledních dvou školních roků identifikovala. Témata z oblasti prevence rizikového chování a zdravého způsobu života jsou vhodně zařazována do výuky.“ (ČŠI, 3. 1. 2018)

2. CÍLE VYPLÝVAJÍCÍ ZE ZMAPOVÁNÍ SITUACE

Hlavní cíl	Předcházení nebo alespoň minimalizace veškerých projevů rizikového chování žáků (záškoláctví, šikana, rasismus, xenofobie, gambling, zneužívání drog, sebepoškozování,...). Podpora rozvoje znalostí a sociálních dovedností žáků, jež jim umožní činit informovaná rozhodnutí ve vztahu k různým formám RCH.
Specifické cíle	Žáci budou vědět, jak se bezpečně pohybovat na internetu.
	Žáci budou opakovaně informováni o nebezpečích spjatých se zneužíváním tabákových výrobků, elektronických cigaret, alkoholu, marihuany a dalších OPL. Žáci budou vědět o nebezpečích spjatých se žvýkáním nikotinových sáčků.
	Žáci budou informováni, co všechno je kyberšikana. Budou vědět o negativních důsledcích kyberšikany.
	Zákonní zástupci žáků budou informováni o aktuálních nebezpečných trendech z oblasti rizikového chování.
	Všichni pedagogové i zákonní zástupci žáků si uvědomují, že sebepromyšlenější program prevence nezabrání rizikovému chování některých žáků.

3. PREVENTIVNÍ PROGRAM

3.1 PRÁCE PEDAGOGICKÉHO SBORU A VEDENÍ ŠKOLY

3.1.1 V oblasti přímé práce pedagogů

Třídní vyučující obdrželi stručný výtah z PP, aby o cílech a strategiích PP mohli informovat zákonné zástupce žákyní a žáků na úvodní rodičovské schůzce, která se uskuteční v září 2023. PP bude vyvěšen na webových stránkách školy.

Pokud se vyskytne nějaký problém související s RCH žáků, budou učitelé postupovat podle vypracovaných strategií obsažených v Preventivním programu (viz příloha 1 - Postup školy při výskytu událostí souvisejících s OPL, příloha 2 - Postupy při řešení šikany a kyberšikany, příloha 3 - Krizový plán pro žáky s PAS, příloha 4 – Záškoláctví, příloha 5 – Vandalismus, příloha 6 – Poruchy příjmu potravy, příloha 7 – Sebeпоškozování, příloha 8 – Syndrom týraného dítěte (CAN), příloha 9 – Rizikové chování v dopravě, příloha 10 – Homofobie, příloha 11 – Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus, příloha 12 – Krádeže, příloha 13 – Krizové situace spojené s násilím, příloha 14 Netolismus, příloha 15 Rizikové sexuální chování, příloha 16 Domácí násilí, příloha 17 Školní neúspěšnost, příloha 18 Psychická krize).

3.1.2 Plán vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence RCH

Už v minulém školním roce roku absolvovali všichni učitelé dvě školení a workshop, který byl věnován vedení třídnických hodin a práci s třídním kolektivem. Lektorem vzdělávacího programu byl Mgr. Petr Bureš z organizace CEDU. I v tomto školním roce budeme nadále spolupracovat s organizací CEDU. V přípravném týdnu pro naše učitele realizovali lektoři z CEDU další vzdělávací akci. Učitelé dále absolvovali kurz první pomoci a seminář s Mgr. Bc. Janem Uhlířem z PPP Zlíchov. (Seminář byl zaměřen na práci s žáky s problémovým chováním.)

3.1.3 Vzdělání ŠMP v oblasti prevence RCH

Ve školním roce 2010/2011 dokončil školní metodik prevence pro druhý stupeň Doplnkový kurz dalšího vzdělávání školních metodiků prevence (časová dotace 350 hodin, garant Reliéf – Poradenské a vzdělávací centrum, White Light I., o.s.), který je akreditován MŠMT. Každý rok navštěvuje školní metodik prevence setkání ŠMP z oblasti Praha-západ. Setkání se odehrává vždy v jiné organizaci či instituci, která se zabývá RCH.

Školní metodička prevence pro první stupeň dokončila Specializační studium pro školní metodiky prevence (garant Prevalis, z.s.).

3.1.4 Způsob spolupráce s ostatními pedagogy ve škole

Na škole funguje preventivní tým (Školní poradenské pracoviště), jehož členem je ředitelka školy (současně i výchovná poradkyně), metodička prevence pro první stupeň, metodik prevence pro druhý stupeň, obě zástupkyně ředitelky školy, školní psycholožka a odborná asistentka ŠPP. Preventivní tým se pravidelně schází. Preventivní tým v případě potřeby řeší aktuální případy rizikového chování žáků a promýšlí strategii primární prevence školy. Metodici prevence předkládají každý měsíc ředitelce školy a všem členům preventivního týmu zprávu o řešených případech a o průběhu preventivních aktivit na škole. Na konci školního roku vypracují metodici prevence závěrečnou zprávu. Metodici prevence vedou průběžně Knihu prevence.

3.1.4.1 Preventivní tým (Školní poradenské pracoviště - ŠPP)

Ředitelka školy, výchovná poradkyně: Ing. Iva Fischerová

Metodička prevence pro první stupeň: Mgr. Michaela Valvodová

Metodik prevence pro druhý stupeň: Mgr. Ivo Mikšovský

Statutární zástupkyně ředitelky školy: Mgr. Pavlína Nádvorníková

Zástupkyně ředitelky školy, vedoucí ŠPP, speciální pedagožka, koordinátorka inkluze: Mgr. Jana Zapotilová

Školní psycholožka, speciální pedagožka: Mgr. Ing. Alena Vyšínová Matičková

Odborná asistentka ŠPP: Mgr. Tereza Zapotilová

3.1.5 Konzultační místnost metodika prevence

Metodik prevence má k dispozici místnost, ve které vede pohovory s žáky a zákonnými zástupci žáků.

3.2 SPOLUPRÁCE ŠKOLY S RODIČI, AKTIVITY PODPORUJÍCÍ SPOLUPRÁCI ŠKOLY S RODIČI

Na první rodičovské schůzce budou rodiče žáků 1. až 9. ročníků třídními učiteli seznámeni s nejdůležitějšími body Preventivního programu (konzultační hodiny, akce školy,...). Ředitelka školy a metodici prevence informují rodiče o aktuálních trendech v oblasti rizikového chování dětí.

Pro rodiče chceme v tomto školním roce realizovat několik programů zaměřených na rizikové chování dětí. V září se uskuteční beseda Děti a technologie s Jan Kršňákem, autorem knihy Digiděti. Rodičům chceme nabídnout i další programy – např. besedu s kurátorkami pro mládež z OSPOD Černošice či program organizace Konsent.

3.3 PROGRAM PREVENTIVNÍCH AKTIVIT PRO ŽÁKY ŠKOLY

3.3.1 Způsob seznámení žáků s činností ŠMP, možnostmi pomoci a PP

Žáky seznámí s Preventivním programem jejich třídní učitel. Žáci jsou informováni, v jakých případech se mohou na metodika prevence obrátit a jaké záležitosti řeší.

3.3.2 Nespecifická a specifická prevence pro žáky ve výuce, která je součástí ŠVP školy

První stupeň

1. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Prvouka	Bezpečnost silničního provozu při cestě do školy a ze školy <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 1. tříd
Prvouka	Zásady slušného chování - pravidla třídy, prevence šikany, koheze kolektivu <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 1. tříd
Prvouka	První pomoc - žák umí přivolat pomoc <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 1. tříd
Prvouka	Lidé kolem nás – rodinné vztahy <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 1. tříd
Prvouka	Člověk a jeho zdraví – základní hygienické návyky, zdravý životní styl, lidské tělo, relaxační techniky a techniky pro podporu soustředění <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 1. tříd

2. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Prvouka	Dopravní výchova – pravidla silničního provozu, dopravní značky, semafor, bezpečný pohyb v okolí bydliště a školy, bezpečnost silničního provozu, riziková místa a situace <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 2. tříd
Prvouka	Zásady slušného chování <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 2. tříd
Prvouka	První pomoc - žák umí přivolat pomoc <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 2. tříd
Prvouka	Péče o zdraví – základní hygienické návyky, zdravý životní styl, zdravá výživa, lidské tělo <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 2. tříd
Prvouka	Osobní bezpečí – krizové a mimořádné situace <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 2. tříd

3. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Prvouka	Dopravní výchova - bezpečnost silničního provozu, bezpečný pohyb v okolí bydliště a školy, hromadná doprava <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 3. tříd
Prvouka	Pravidla lidského soužití – příbuzenské vztahy, tolerance k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 3. tříd
Prvouka	Co je třeba udělat při vzniku mimořádných událostí - komunikace s operátory tísňových linek <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 3. tříd
Prvouka	Péče o zdraví – zdravý způsob života <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 3. tříd
Prvouka	První pomoc - základní ošetření drobných poranění <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 3. tříd

4. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Přírodověda	Mimořádné události - situace hromadného ohrožení, živelné pohromy a katastrofy, telefonní čísla tísňového volání, evakuace, evakuační zavazadlo <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 4. tříd
Přírodověda	Osobní bezpečí - pravidla silničního provozu <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 4. tříd
Přírodověda	První pomoc - základní ošetření drobných poranění, důležitá telefonní čísla <i>beseda, prožitková aktivita</i>	učitelky 4. tříd

5. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Přírodověda	Tělo a zdraví - základy sexuální výchovy, význam sportu a odpočinku pro zdraví, zásady péče o zdraví, poznatky o návykových látkách, škodlivost kouření, užívání drog a alkoholu, nebezpečí závislosti na hracích automatech a počítačích <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Karolína Davidová PhDr. Kateřina Krupková
Přírodověda	Osobní bezpečnost – nesnášenlivost mezi lidmi, šikana, týrání, sexuální zneužívání <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Karolína Davidová PhDr. Kateřina Krupková
Přírodověda	Zdravý životní styl - pravidla zdravého způsobu života, zdravá strava, denní režim, pitný režim, prevence nemocí <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Karolína Davidová PhDr. Kateřina Krupková
Přírodověda	Mimořádné události a krizové situace - dodržování pokynů v případě obecného ohrožení, terorismus, rasismus <i>prožitková aktivita</i>	Mgr. Karolína Davidová PhDr. Kateřina Krupková
Přírodověda	První pomoc - základní ošetření drobných poranění, důležitá telefonní čísla <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Karolína Davidová PhDr. Kateřina Krupková

Druhý stupeň

6. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Výchova ke zdraví	Mezilidské vztahy - komunikace a kooperace, vztahy a pravidla soužití v prostředí komunity (škola, rodina, vrstevnická skupina) <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. R. Rysová
Výchova ke zdraví	Zdravý životní styl - stravování a jeho vliv na zdraví, poruchy příjmu potravy, tělesná a duševní hygiena, civilizační choroby, dětství, puberta, dospívání, autodestruktivní závislosti, psychická onemocnění, násilí namířené proti sobě samému, rizikové chování (alkohol, kouření, zbraně, nebezpečný internet, trestná činnost), rizikové chování (šikana, kyberšikana, sexuální zneužívání) <i>přednáška, beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. R. Rysová
Výchova ke zdraví	Manipulativní reklama a informace <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. R. Rysová
Výchova ke zdraví	Bezpečnost v dopravě - příčiny dopravních nehod, ochranné prvky (chodec, cyklista) <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. R. Rysová

7. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Občanská výchova	Porušování lidských práv – netolerance, nerovnost a její příčiny (diskriminace, xenofobie, rasismus), zásady lidského soužití, projekt Jeden svět na školách <i>promítání filmů, beseda, prožitková aktivita</i>	Šimon Kinc
Občanská výchova	Lidská práva – úvod do problematiky lidských práv a menšin, dětská práva, lidská práva a práva dětí v dokumentech, šikana a její formy (projekt Jeden svět na školách) <i>promítání filmů, beseda, prožitková aktivita</i>	Šimon Kinc
Občanská výchova	Vztahy mezi lidmi – zásady lidského soužití, společenská etiketa <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Šimon Kinc

8. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Občanská výchova	Člověk mezi lidmi – osobnost a její složky, životní plány a cíle, řešení konfliktů ve vztazích, zvládání stresových situací, asertivita, agresivita a pasivita <i>prožitková aktivita</i>	Ing. Kamila Menclová Šimon Kinc
Občanská výchova	Poškozování lidských práv - Jeden svět na školách <i>promítání filmů, beseda, prožitková aktivita</i>	Ing. Kamila Menclová Šimon Kinc
Přírodopis	Člověk a zdraví - nemoci, úrazy, prevence, příčiny, příznaky, praktické zásady a postupy při léčení běžných nemocí, závažná poranění a život ohrožující stavy, výživa a zdraví - zásady zdravého stravování, pitný režim, poruchy příjmu potravy, ochrana před přenosnými chorobami, závislosti, rizikové chování (alkohol, kouření, drogy, nebezpečný internet,...) trestná činnost, doping ve sportu <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. M. Florianová Ing. R. Rysová PhDr. K. Krupková
Přírodopis	Zásady první pomoci při úrazech a jiných poškozeních těla <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. M. Florianová Ing. R. Rysová PhDr. K. Krupková
Přírodopis	Sexuální výchova – dětství, puberta, dospívání, předčasná sexuální zkušenost, problémy těhotenství a rodičovství mladistvých, poruchy pohlavní identity <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. M. Florianová Ing. R. Rysová PhDr. K. Krupková
Přírodopis	Ochrana člověka za mimořádných situací – předcházení situacím ohrožení zdraví <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. M. Florianová Ing. R. Rysová PhDr. K. Krupková

9. třída

Vyučovaný předmět	Preventivní aktivita a její zaměření, způsob jejího vedení	Učitel
Občanská výchova	Poškozování lidských práv - totalitní režimy, terorismus, Jeden svět na školách <i>promítání filmů, beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Ivo Mikšovský Šimon Kinc
Občanská výchova	Právní ochrana občanů – protiprávní jednání, korupce <i>beseda, prožitková aktivita</i>	Mgr. Ivo Mikšovský Šimon Kinc
Český jazyk (literatura)	Kříže, srpy, kladiva <i>četba, společná interpretace</i>	Mgr. Ivo Mikšovský Šimon Kinc

3.3.3 Preventivní aktivity realizované externími spolupracovníky školy

3.3.3.1 Jednorázové aktivity pro žáky (zajišťují externí organizace)

Upřednostňována bude spolupráce s organizacemi, které disponují akreditací MŠMT. Budeme pokračovat v úspěšné spolupráci s organizací Život bez závislostí, Linkou bezpečí a s OSPOD Černošice. V tomto školním roce se zaměříme na prevenci zneužívání OPL. Současně budeme pokračovat v prevenci rizikového chování v kyberprostoru.

3.3.3.2 Dlouhodobé preventivní aktivity pro žáky

Druhým rokem pokračujeme v tzv. třídních dnech. Jeden den v měsíci bude mít třídní učitel vyhrazen pro svou třídu. Cílem třídních dnů je stmelení kolektivu a minimalizace rizikového chování žáků školy.

V 6. třídách povede školní psycholožka Mgr. Ing. Alena Vyšínová Matičková program Podpora duševního zdraví.

3.3.4 Specifická prevence pro žáky ve výuce, reagující na konkrétní situaci ve třídě

Školní psycholožka zatím nepovede žádný speciální program, který by reagoval na konkrétní situaci ve třídě.

3.3.5 Volnočasové aktivity pro žáky

V nabídce v tomto školním roce naleznete např. tyto kurzy: náboženství, kulinářský kroužek, kroužek pájení, tanec pro radost, kosmonautika a vesmír, kreativní technická dílna, RedAkce (Mediální centrum), příprava na přijímací zkoušky.

3.4 SPOLUPRÁCE S OKOLÍM ŠKOLY

Organizace	Kontakt
PPP Zlíchov	Na Zlíchově 19, 152 00 Praha 5
Člověk v tísni, o.p.s.	Šafaříkova 635/24, 120 00 Praha 2
Policie ČR – Krajské ředitelství policie. Preventivní informační skupina. Praha – venkov	Na Báních 1304, 156 00 Praha 5
Život bez závislosti	K Výtopně 1224, 156 00 Praha 5 - Zbraslav
PPP Středočeského kraje	Sportovní 846/22, Praha 10, tel. 281 867 331
OSPOD Černošice	Městský úřad Černošice, Václavská 316/2, Praha 2 tel. 221 982 156, 727 846 383

3.5 EVIDENCE A EFEKTIVITA

3.5.1 Měření efektivity programu

- Zpětná vazba od žáků
- Zpětná vazba od rodičů
- Zpětná vazba od pedagogických pracovníků

3.5.2 Hodnocení a evidence programu

Metodici prevence každý měsíc zasílají zprávu o plnění PP ředitelce školy a dalším členům preventivního týmu. Všechny řešené případy jsou zaevidovány jak v elektronické podobě, tak v Knize prevence. Na konci školního roku vypracují metodici prevence závěrečnou zprávu.

3.6 SEZNÁMENÍ PRACOVNÍKŮ ŠKOLY S MPP

	Datum	Podpis ředitelky školy
Seznámení ředitelky školy s PP	18. 9. 2023	
Seznámení pedagogického sboru školy s PP	20. 09. 2023	

1. Postup školy při výskytu událostí souvisejících s OPL

1.1 tzv. nelegálními

Zakázána je výroba, distribuce, šíření i přechovávání omamných i psychotropních látek (dále v textu jen OPL), a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo (§187, §187a, §188 a §188a zákona č.140/1961 Sb., trestní zákon).

Pozor!!! Je nutné rozlišovat distributora OPL od uživatele OPL. Distribuce je trestným činem (plně v kompetenci Policie ČR), užívání OPL je porušením školního řádu.

● Máme důvodné podezření, že žák má u sebe OPL

- Zavolat Policii ČR.
- Informovat zákonné zástupce žáka.

● V prostorách školy byly nalezeny OPL

- Látku nepodrobovat žádnému testu chemického složení.
- O nález ihned uvědomit vedení školy, metodika prevence.
- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy látku vložit do obálky, napsat datum, místo a čas nálezů.
- Obálku přelepit, opatřit razítkem školy, podepsat a vložit do školního trezoru.
- Vyrozměť Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění látky (další šetření je plně v její kompetenci).

● Máme podezření, že žák bere OPL

- Pohovor s dítětem, nabídka pomoci, doporučit rozhovor s odborníkem.
- Pohovor se zákonnými zástupci.
- V případě, že zákonní zástupci nejeví snahu ke spolupráci, nahlásit OSPOD.
- Následné kázeňské opatření.

● Žák je ve škole pod vlivem OPL

- Pokud je v ohrožení života, poskytnout první pomoc, dále zavolat záchrannou službu.
- Volat zákonné zástupce, v mezích situacích i Policii ČR.
- Provést zápis (ředitelka školy či její zástupkyně, metodik prevence).
- Nahlásit na OSPOD.
- Následné kázeňské opatření.

● Důvodné podezření, že se ve škole vyskytují a prodávají OPL

- Oznamit vedení školy, metodikovi prevence.
- Zavolat Policii ČR (jelikož se jedná o podezření ze spáchání trestného činu, je šetření v její kompetenci).

● Žák je přistižen, že má u sebe OPL

- Odebrat a uložit látku jako případný důkaz. (Látku nepodrobovat žádnému testu chemického složení.) Viz „V prostorách školy byly nalezeny drogy“.
- Ihned informovat vedení, metodika prevence.
- Pohovor se žákem, vytvořit stručný záznam o případu (zejména odkud, od koho žák OPL má). Zápis podepíše i žák, u kterého byla OPL nalezena (nebo který ji odevzdal). Pokud žák odmítá zápis podepsat, uvést do zápisu. Zápisu je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně.
- Zavolat zákonné zástupce, Policii ČR (ta provede identifikaci látky).
- Škola splní oznamovací povinnost k OSPOD.
- Škola poskytne informace o odborné pomoci.
- Následné kázeňské opatření.

● Dítě nahlásí, že spolužák bere OPL

- Informovat vedení školy, metodika prevence.
- Důsledně ověřit pravdivost informací (nabízí se anonymní dotazníkové šetření, pohovory s žáky,...)

● V okolí školy se vyskytují OPL

- Informovat Policii ČR, zákonné zástupce, vhodným způsobem i žáky.

- V okolí školy byl nalezen infekční materiál (např. použité injekční stříkačky)
- Zavolat Obecní policii nebo Policii ČR.

1.2 tzv. legálními

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším než 18 let alkohol nabízet nebo je v konzumaci nějak podporovat (§12 zákona č. 379/2005 Sb.).

Ve vnějších i vnitřních prostorách školy je zakázáno kouřit (§8 odst. 1b) zákona č. 379/2005 Sb.). Kouřit zde nesmějí žádné osoby, za tímto účelem nelze zřizovat žádné kuřárny.

Pozor - nikotinové sáčky jsou zařazeny do kategorie Tabákové výrobky a výrobky související s tabákovými výrobky (viz § 12k zákona č. 110/1997 Sb.). S těmito výrobky „nakládáme“ jako s tabákovými výrobky.

● **Žák byl přistižen, jak kouří v areálu školy (nebo u něj byly nalezeny tabákové výrobky, popř. elektronická cigareta, nikotinové sáčky).**

- Zabavení tabákových výrobků, zajistit je jako případný důkaz.
- Informovat vedení školy, metodika prevence.
- Rozhovor s žákem, sepsat stručný záznam (zejména odkud, od koho má cigarety).
- Informovat zákonné zástupce.
- Kázeňské opatření.
- Jestliže se situace opakuje, lze v určitých případech kontaktovat OSPOD.

● **U žáka byl nalezen alkohol**

- Zajistit dotyčný alkohol, tekutinu nepodrobovat žádnému testu chemického složení.
- Ihned informovat vedení, metodika prevence.
- Nalezenou tekutinu zajistit na vedení školy (kvůli důkazům).
- Sepsat stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen (datum, místo a čas nález, i jméno žáka). Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). Pokud žák odmítá zápis podepsat, uvést do zápisu. Zápisu je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně.
- Informovat zákonného zástupce. Pokud se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, uvědomit OSPOD.
- Kázeňské opatření.

● **Žák je ve škole pod vlivem alkoholu**

- Pokud je v ohrožení života, poskytnout první pomoc, dále zavolat záchrannou službu.
- Ihned informovat vedení školy, metodika prevence.
- Jinak sepsat stručný záznam s žákem (zejména odkud, od koho má alkohol).
- Volat zákonné zástupce.
- Kázeňské opatření.
- Jestliže se situace opakuje, kontaktovat OSPOD.

2. Postupy při řešení šikany

2.1 Definice šikany

Šikanování je agresivní chování dítěte, žáka/žákyně vůči jinému žákovi/žákyni, případně skupině žáků/žákyní. Jedná se o opakované chování, které je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně nebo sociálně. Šikana je charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

2.1.1 Podoby šikany

- **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy, nevhodné doteky apod.) nebo nefyzickou, tj. verbální (např. vulgární nadávky, sexuálně nevhodný jazyk, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, kruté a zraňující komentáře na osobní vzhled nebo povahu,...).
- **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická.
- **Kyberšikana** – viz oddíl 2.5

2.1.2 Co není šikana

Za šikanování se nepovažuje škádlení a jednorázová agrese. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování, a kde chybí nepoměr sil.

2.1.3 Odpovědnost školy za bezpečné prostředí a ochranu žáků

Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany. **Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.**

2.2 Metody vyšetřování šikany žáků

2.2.1 Pro vyšetřování počáteční šikany

- Odhad závažnosti a formy šikany.
- Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi. (Škola vždy zajistí ochranu informací a informátorů.)
- Je nutné nalézt vhodné svědky.
- Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace oběti a agresorů).
- Je nutné zajištění ochrany obětem.
- Předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovorů:
  - a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření).
  - b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku).
- Realizace vhodné metody:
  - a) Metoda usmíření.
  - b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).

- Třídní hodina:
- a) Efekt metody usmíření.
- b) Oznámení potrestání agresorů.
- Rozhovor s rodiči oběti.
- Třídní schůzka.
- Práce s celou třídou.

2.2.2 Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídní lynčování

Při řešení pokročilého stádia šikany se škola obrací na externí odborníky na šikanu.

- Odhad závažnosti a formy šikany.
- Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti. Zastavení skupinového násilí.
- Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
- Zabránění domluvě agresorů na křivé skupinové výpovědi.
- Pokračující pomoc a podpora oběti (popř. zavolání lékaře).
- Nahlášení policii, informovat rodiče.

Vlastní vyšetřování.

- Rozhovor s obětí a informátory.
- Nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků.
- Individuální, popř. konfrontační rozhovory se svědky.
- Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory. Není vhodné konfrontovat agresora s obětí.

Náprava

- Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

2.2.3 Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování,
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“,
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali,
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně,
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu,
- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně),
- agresivního řešení problému (např. násilím),
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání,
- předjímání recidivy útočníka,
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka),
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace),
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany.

2.3 Výchovná opatření

Další práce s agresorem. V případě potřeby mu zprostředkovat péči PPP, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření: napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitelky školy, snížení známky z chování, převedení do jiné třídy.

V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitelka školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

2.3.1 Ohlášení OSPOD

Škola ohlašuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

2.3.2 Ohlášení Policii ČR

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR.

2.4 Šikana zaměřená na učitele

Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí tyto zásady:

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. (Pokud pedagog čelí šikaně ze strany žáků, oznámí tuto skutečnost vedení školy.)
- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky zajistí pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě, vyžaduje-li to situace.

2.5 Kyberšikana

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů) a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

2.5.1 Způsob řešení kyberšikany

- a) **zajistit rychlou ochranu oběti** (např. odstranit diskusní skupinu či profil, ve kterém ke kyberšikaně dochází, zajistit odstranění dehonestujících materiálů z internetu a zastavit tak další šíření kyberšikany atd.),
- b) **zajistit dostatečný počet svědků** (u kyberšikany často chybí svědci, publikum je značně anonymní a nelze identifikovat, kdo má o kyberšikaně informace),

- c) **vystopovat útočníka** (u tradiční šikany útočníka známe, u kyberšikany však útočník často vystupuje pouze pod přezdívkou, využívá falešné profily atd.),
- d) **rozpoznat, kdy jde o kyberšikanu a kdy ne** (žáci často nerozpoznají hranice kyberšikany a neví, jak se s ní vypořádat, neví, koho kontaktovat, jak postupovat, jaké kroky podniknout).

2.5.2 Legislativní rámec

Školy jsou povinny zajistit bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků a zároveň vytvářet podmínky pro předcházení vzniku sociálněpatologických jevů. Tato povinnost je dána školským zákonem (Zákon 561/2004 Sb., 2012), konkrétně § 29, který se zaměřuje na bezpečnost a ochranu a zdraví ve školách. Školami se rozumí školy a školská zařízení.

2.5.3 Řešení kyberšikany – vhodný postup pro oběť kyberšikany

- a. **Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
- b. **Uschovat si důkazy** – uchovat a vystopovat veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočnickovi či útočnickům zahájeno vyšetřování.
- c. **Ukončit komunikaci s pachatelem** – nekomunikovat s útočnickem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- d. **Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje** – pokusit se zamezit útočnickovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a je-li to v dané situaci možné, tak i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- e. **Identifikovat pachatele** (pokud to neohrozí oběť).
- f. **Oznámit útok dospělým** (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktovat školu a specializované instituce (PPP, Policie, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
- g. **Nebát se vyhledat pomoc u specialistů** – kontaktovat specializované organizace, poradny, případně Policii ČR.
- h. **Žádat konečný verdikt** (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

2.5.4 Kdy by se škola měla zabývat kyberšikanou?

Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví (stanovisko MŠMT 2009).

2.5.5 Postup školy při řešení kyberšikany

- a. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí
- b. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů
- c. Incident vždy vyšetřit
- d. Informovat rodiče
- e. Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi
- f. Žádat konečný verdikt a informace
- i. Zvolit odpovídající opatření
- j. Realizovat preventivní opatření

3. Krizový plán pro žáky s PAS (porucha autistického spektra)

3.1 Vysvětlení pojmu PAS

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepronikající) vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

3.2 Pravidla předcházení rizikovému chování

- **Pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti**

Většina žáků s PAS potřebuje větší míru struktury prostředí a činností, aby mohla kvalitně fungovat.

- **Pravidlo jasné a konkrétní motivace**

Žáci s PAS musejí více než jedinci bez této poruchy vědět, proč mají činnost vykonávat.

- **Pravidlo vyšší míry tolerance**

- **Pravidlo důslednosti v přístupu**

Spontánnost, rychlá změna původního plánu, nepřesnost a nedodržování stanovených pravidel uvádí žáky s PAS v chaos a nejistotu.

- **Vyšší míra vizuální podpory**

- **Vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací, vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek**

U žáků s PAS dochází k odlišnému chápání ironie, sarkasmu, či metafory, proto je dobré se jim v komunikaci vyhnout, neboť jsou pro ně matoucí a nepříjemné.

- **Možnost odpočinku, relaxace**

Pro prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu způsobeného únavou a „přetažením“ je velmi důležitá možnost odpočinku, která dokáže navodit zklidnění. Pro odpočinek je vhodné vymezit konkrétní prostor.

3.3 Krizový plán + obecný

Krizový plán vypracovává škola individuálně pro žáka, kterému krizová situace hrozí.

4. Záškoláctví

4.1 Jak řešit záškoláctví

a) Do 10 vyučovacích hodin - Se zákonným zástupcem žáka jedná třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii.

b) Více než 10 vyučovacích hodin a méně než 25 hodin - Ředitelka školy svolává školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitelka školy, zákonný zástupce, třídní učitel, zástupce OSPOD, školní metodik prevence, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží kopii zápisu.

c) Více než 25 vyučovacích hodin – Ředitelka školy zasílá bezodkladně oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) OSPOD nebo pověřenému obecnímu úřadu. V rámci sociálně-právní ochrany se dětmi a mladistvými s opakovanými poruchami závažného rázu zabývají kurátoři pro děti a mládež.

d) Opakované záškoláctví - V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR. Problematika záškoláctví je obsažena přímo v trestním zákoně (trestné činy proti rodině a mládeži), nově se uvádí v trestním zákoníku Trestné činy proti rodině a dětem. Vše předat i v kopii OSPOD.

5. Vandalismus

5.1 Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.)

Vandalismus páchaný na půdě školy:

- a) zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků);
- b) při odmítnutí spolupráce rodičů, zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD (obecní úřad);
- c) pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přestupek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin);
- d) při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a rodičům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci;
- e) při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit pedagogicko-psychologické poradenství nebo střediska výchovné péče (souhlas rodičů, zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků).

6. Poruchy příjmu potravy

6.1 Typy rizikového chování

Mentální anorexie, bulimie a psychogenní přejídání představují nejčastější diagnózy patologického jídelního chování.

6.2 Kdy, koho a v jakém případě kontaktovat

Pediatra, rodiče vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků), sebepoškozuje se.

6.3 Možnosti a limity pedagoga

Učitel není terapeut, zprostředkuje ale dítěti a rodině zpětnou vazbu o některých jídelních zvyklostech dítěte, může pomoci předcházet šikaně pro fyzický vzhled a výkon (zejména učitelé tělocviku), doporučit popř. zprostředkovat kontakt s psychologem nebo lékařem.

6.4 Doporučené odkazy

- Jednotka specializované péče pro PPP PK VFN (Ke Karlovu 11, Praha 2, 224 965 353)
  - Dětská psychiatrická klinika (V Úvalu 84/1, 15000 Praha 5, tel: 224 433 400)
  - Anabell – občanské sdružení (posta@anabell.cz)
  - Krizové centrum RIAPS (Chelčického 39, Praha 3, 222 58 06 97)
  - Linky důvěry
  - Síť organizace STOB (redukce nadváhy – programy pro rodiny)
- Fórum zdravé výživy: www.fzv.cz

7. Sebepoškozování

7.1 Jak postupovat

- a) Posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození a v případě jeho přítomnosti odeslat dítě, event. i proti vůli rodičů, do spádového psychiatrického zařízení.
- b) Kontaktovat rodinu, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou.
- c) Předat dítě školnímu psychologovi. Pokud škola nedisponuje školním psychologem, lze samozřejmě využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny.
- d) Motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance.
- e) Stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy.

7.2 V jakém případě vyrozumět Policii ČR/OSPOD?

- Ohlašovací povinnost se netýká přímo sebepoškozování, ale doprovodných problémů často SP doprovázejících – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN).
- Povinnosti hlášení podléhá navádění dětí k sebepoškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana).
- V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebepoškození je namístě okamžitá, i nedobrovolná *hospitalizace na psychiatrii* – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

7.3 Doporučené odkazy a kontakty

7.3.1 Krizová centra – netřeba doporučení zdravotnického zařízení

- Dětské krizové centrum (V Zápolí 21, 141 00 Praha 4, tel. 241 480 511, 777 664 672, ambulance@дитеkrize.cz)
- Krizové centrum RIAPS (Chelčického 39, Praha 3, tel. 222 580 697, nepřetržitý provoz)
- Centrum krizové intervence Psychiatrické léčebny Praha-Bohnice (Ústavní 91, Praha 8, tel. 284016110, cki@plbohnice.cz)

7.3.2 Linky důvěry

- Linka Bezpečí – tel. 116 111, pomoc@linkabezpeci.cz
- Linka důvěry Centra krizové intervence PL Bohnice – tel. 284 016 666
- Linka důvěry Dětského krizového centra – tel. 241 484 149, problem@дитеkrize.cz
- Linka důvěry RIAPS – tel. 222 580 697, linka@mcssp.cz
- Telefonická krizová intervence KC Spondea – tel. 541 235 511, 608 118 088

8. Syndrom týraného dítěte (CAN)

8.1 Co je to syndrom týraného dítěte?

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN - Child Abuse and Neglect). Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná.

8.2 Jak poznat CAN?

- celková stísněnost a nezáměr o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým samo
- vyhýbání se školním a mimoškolním aktivitám
- nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole
- váhání s odchodem domů po vyučování
- neomluvené absence ve škole
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- útěky z domova
- poranění na těle dítěte

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informována ředitelka školy.

8.3 Jak postupovat

a) Když učitel po zpozorování neklamných známek vzbuzujících podezření na syndrom týraného dítěte dojde k závěru, že dítěti je potřeba pomoci, měl by se vždy nejdříve pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Nejlepší je, když se ho někde v soukromí dotáže na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v posledním době odchází ze školy jako poslední.

Situaci prvního kontaktu mezi učitelem a žákem samozřejmě vždy zjednodušuje to, pokud vztahy mezi nimi nejsou jen striktně formální. Takovouto atmosféru lze ještě umocnit tím, že učitel nabídne žákovi nějaké pohoštění, uvaří čaj a rozhovor vede nejdříve zeširoka – nedoporučuje se při takovémto osobním rozhovoru věnovat se problému okamžitě.

Předpokládá se, že rozhovor povede většinou třídní učitel. Nic by však nemělo bránit tomu, aby ho vedl i jiný učitel, který má z nějakých důvodů s dětmi méně formální vztahy, třeba tělocvikář nebo učitel předmětu, který má žák obzvlášť rád, a je tedy pravděpodobné, že dobře vychází i s tím, kdo ho vyučuje.

b) Je prakticky nemožné stanovit přesnou hranici toho, kdy by měl učitel již ustoupit z role prvního kontaktu ve věci týraného dítěte a o problému informovat další instituce. Každý případ je individuální.

Především v situaci, kdy se učitel nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu.

Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí. Dítě si může o svém problému po telefonu popovídat anonymně a záleží jen na něm, zda se během rozhovoru stane důvěřivějším a sdělí na sebe kontakt. A pokud se ani odborníkovi na pomyslném druhém konci telefonního drátu nepodaří dítě přimět k identifikaci, snaží se ho ještě přesvědčit, aby se obrátilo na kohokoliv, komu důvěřuje.

Neměli bychom také zapomínat na ostatní žáky, mezi nimiž se týrané dítě ve škole pohybuje. Učitel by se proto měl také obrátit na jeho spolužáky nebo sourozence a zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.

Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít. Nepochybně to souvisí s faktem, že má totiž mluvit o tom, jak mu ubližují jeho nejbližší.

c) Je právem každého pedagoga, aby sám zvolil postup, který považuje v daném případě za nejlepší. Tehdy, když dítě samo přizná, že je týráno, nebo když si učitel jinak potvrdí, že bylo nějak fyzicky nebo psychicky poškozeno, měl by kontaktovat odborníky. Při zjištění nějaké zdravotní újmy se však nedoporučuje kontaktovat jen lékaře. Pediater si totiž přeje, aby dítě přišlo v doprovodu rodiče. Také do pedagogicko-psychologické poradny by mělo dítě jít spolu se zákonným zástupcem. Pokud se však škole podaří domluvit se s poradnou na kontaktu bez účasti rodičů, je považováno toto porušení pravidel za přijatelné. Prioritou je pomoci dítěti za každou cenu.

8.4 V jakém případě vyrozumět Policii ČR/OSPOD?

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

8.5 Doporučené odkazy

- Dětské krizové centrum, tel: 241 484 149
  - Internetová poradna: problem@дитеkrize.cz
  - Linka bezpečí, tel: 800 155 555
  - Linka důvěry RIAPS: 222 580 697, linka@mcssp.cz
- www.capld.cz/linky.php (adresář linek důvěry v celé ČR)

9. Rizikové chování v dopravě

9.1 Rizikové chování v dopravě (vymezení pojmu)

Rizikové chování v dopravě můžeme obecně charakterizovat jako takové jednání, které vede v rámci dopravního kontextu k dopravním kolizím a následně k úrazům nebo úmrtím.

9.2 Doporučené odkazy a kontakty

Zastřešující organizací pro bezpečnost silničního provozu je BESIP, působící při Ministerstvu dopravy ČR. Na komunální úrovni se jedná o tyto partnery:

- městská policie (zejména v oblasti dozoru a asistence v dopravním provozu v místech s vysokým výskytem dětí – např. projekt Bezpečná cesta do školy),
- dopravní policie (zejména v oblasti vzdělávání a nácviku praktických dovedností),
- BESIP – metodologická podpora a informace,
- Centrum dopravního výzkumu – odborné informace a publikace v oblasti dopravní výchovy,
- Centrum adiktologie PK VFN a 1. LF UK Praha – školení a poskytnutí metodik pro selektivní primární prevenci (Preventure, Unplugged).

Webové stránky:

- a) www.ibesip.cz
- b) www.cdv.cz
- c) www.adiktologie.cz
- d) www.uamk-cr.cz

10. Homofobie

10.1 Homofobie (vymezení pojmu)

Homofobie v nejšířším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive vůči lidem, kteří vybočují z běžných genderových norem. V užším slova smyslu se jedná pouze o postoje a jednání negativně namířené vůči homosexuálním lidem.

10.2 Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga

Pedagog by měl zastávat citlivý přístup k žákům a studentům, jejichž pohlavní či sexuální identita je odlišná. Je nanejvýš vhodné nesnažit se tuto odlišnost veřejně komentovat, zvláště pak negativním způsobem, a to i tehdy, je-li onen konkrétní jedinec vyučujícímu nesympatický či působí extravagantním dojmem. Naopak je vhodné reagovat na eventuální homofobní poznámky ze strany žáků a studentů. Je vhodné připomenout, že příslušníci těchto menšin mají nejen podle zákona stejná práva, ale mnohé osobnosti z řad sexuálních menšin významně přispěly k duchovnímu vývoji lidstva. Především je ale třeba sledovat vztahy v třídním kolektivu a podporovat integraci těch studujících, kteří jsou v něm znevýhodněni. Vývoj homofobní šikany v mnoha směrech odpovídá vývoji jiných typů šikany a platí zde, že včasné zaznamenání a řešení problémů ve vztazích ve třídě může zabránit vzniku mnohem vážnějších a obtížně řešitelných problémů spojených s již rozvinutou šikanou. V žádném případě není vhodné snažit se před třídním kolektivem analyzovat sexuální orientaci nebo genderovou identitu některého ze studentů. Taková situace může být pro dotyčnou osobu vysoce stresující a eventuální nepřátelské projevy vůči ní se tím mohou spíše podpořit, byť je záměr vyučujícího odlišný. Má-li pedagog důvody domnívat se, že některý ze žáků či studentů má problémy přímo se svou sexuální orientací či pohlavní identitou, respektive s homofobní šikanou, je jistě možné se studujícím promluvit, avšak eventuální řešení intrapsychických problémů či problémů ve vztazích s rodinou je vhodné přenechat spíše na odbornících. V žádném případě není dobré snažit se konzultovat domněnky týkající se sexuální orientace či pohlavní identity přímo s rodiči bez domluvy se studujícím či konzultace s odborníkem, neboť takové informace mohou napáchat značnou škodu. Nejen, že nemusí být pravdivé, ale i v případě, kdy se zakládá taková domněnka na pravdě, je třeba postupovat vysoce opatrně a jedná se o záležitost patřící spíše do kompetence psychologa nebo sexuologa.

10.3 Doporučené odkazy a kontakty

Organizace GATe: <http://www.gejt.cz>

11. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

11.1 Typy rizikového chování

- Verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu (včetně střetů různých extremistických či etnicky/nábožensky vymezených part a skupin).
- Revizionistické zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé demokracie ve prospěch extremistického výkladu.
- Agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky (včetně možnosti vytváření extremistických part a skupin ve škole).
- Využívání školního vzdělání a výcviku k nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití v extremistické scéně (nácvik bojových umění v kroužcích sebeobrany apod.).
- Využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu (např. využití školních počítačů a serverů k vytváření a umístění extremistických internetových stránek).
- Zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu (škála mimoškolních extremistických aktivit je široká).
- Užívání extremistické (často neonacistické) symboliky.

11.2 Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga

- Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu.
- Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
- Vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu.
- Nabídnout alternativní volnočasové aktivity.
- Zaměřit výuku na tyto problémy.
- Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory.
- Pozvat experty k diskusi s žáky/studenty.
- Informovat rodiče v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci.
- V případě závažných projevů (především násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR).

11.3 V jakém případě kontaktovat rodiče? Kdy kontaktovat Policii ČR?

- **Rodiče** vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým, xenofobním anebo antisemitským podtextem.
- **Policii ČR** vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.

12. Krádeže

12.1 Doporučený postup při řešení krádeže

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informována ředitelka školy.

- a) Informaci, že krádež je hanebný čin a současně protiprávní jednání, sděluje žákyním a žákům od počátku jejich docházky do vaší školy. Užitečné formy vštěpování bývají nejrůznější příběhy, při kterých děti buď dojde, anebo rozčílí následek takového jednání.
- b) Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, by měl mít možnost pohovořit si o svém jednání s ředitelkou školy.
- c) Pečlivě se zabývejte příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat i o formu kompulzivního chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče.
- d) S náhradou způsobené škody postupujte jako u vandalismu. Preferujte nápravu vztahu mezi poškozeným a zlodějem – trvejte na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se a nabídnul za své chování nějakou kompenzaci.
- e) Zákonně zástupce zloděje vyrozumívejte vždy až poté, kdy budete přesně znát příčiny, které dítě k takovému chování vedly, a to zejména v případě menších dětí.
- f) Jestliže se jedná o škodu většího rozsahu, vyrozumívejte Policii ČR a oznamte podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
- g) Každou nahlášenou krádeží se zabývejte, vyšetřujte ji. Je to důležité poselství jak pro poškozeného, tak pro zloděje. Jakmile budete k dětem mít proslovy o krádežích, nezačínajte je tím, že si všichni mají na své věci dávat dobrý pozor a vy jste jim říkali, že si to či ono nemají do školy nosit nebo to mají zamykat. Tyto informace často vyznívají, jako by za krádež mohl poškozený, nikoliv zloděj. Jakoby normální bylo všechno zamykat a ne nekrást. Rozhovory s poškozeným po nahlášení krádeže rovněž nezačínajte tímto způsobem.
- h) O krádeži a jejím šetření proved'te záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo – kdy – kde – jak – proč – čím.....

Pozor - škoda většího rozsahu (škoda větší dle trestního zákoníku je 50.000,- Kč, škoda velkého rozsahu dle trestního zákoníku je 5.000.000,- Kč , viz. § 138) škoda nikoli nepatrná 5000,- Kč je hranice pro trestný čin.

V případě, že je ukradena věc menší hodnoty než 5000,- Kč (a je to bez použití násilí – překonání překážky, není to vloupání), jedná se o přestupek proti majetku dle § 50 zák. o přestupcích č. 200/1990 Sb. v platném znění.

Škoda na odcizené věci od 5000,- Kč výše je trestným činem krádeže dle ustanovení § 205 trestního zákoníku. V případě, že byla odcizena věc s hodnotou menší než 5.000,-Kč, ale bylo použito násilí – vypáčená skříňka, šatna, šuplík...nebo násilí vůči osobě a snaha zmocnit se věci – loupež, jedná se vždy o trestný čin.

12.2 V jakém případě vyrozumět Policii ČR/OSPOD?

• **Rodiče poškozeného** vyrozumět vždy ihned, **rodiče zloděje** rovněž vždy, nicméně mělo by tomu předcházet precizní zjištění příčin. Celá řada dětí krade proto, že je někdo krást poslal a oni z něj mají strach. Není to sice o nic menší krádež, ale je to informace, kterou by rodič měl vědět také.

- **Policii ČR** hlásíme v případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy. Musí se jednat o úmyslné zcizení, poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený nebo poškozená nebo jejich zákonní zástupci.

Důležité upozornění - Škola a školské zařízení není orgán činný v trestním řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Pokusy o „vyšetřování“ ze strany školy mohou nenapravitelně ovlivnit další vyšetřování Policie ČR.

- **OSPODu** hlásíme v případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

13. Krizové situace spojené s násilím

13.1 Aktivní střelec - doporučené postupy z hlediska pedagoga

- Zapomeňte na činnost, kterou jste nacvičovali v případě požáru. Skupina osob na chodbě je nejsnazším terčem!
- Je-li to možné, **UTÍKEJTE** spolu s dětmi - utečte z dosahu útočnicka. Při útěku neposkytujte první pomoc v prostorech přístupných pachateli.
- **ZAMKNĚTE SE** se v nejbližší možné místnosti.
- Postavte za dveřmi barikádu, použijte vše, co je po ruce (stoly, židle, skříně, knihy vyskládejte na stůl pod kliku tak, aby nešla stlačit ...).
- Zatáhněte žaluzie či rolety.
- Pokuste se co nejvíce zklidnit všechny osoby (děti) v místnosti. Ztlumte mobilní telefony. Ticho je důležité!
- Lehněte si na zem co nejdále od dveří, abyste byli co nejméně zranitelní případnou střelbou.
- **ZAVOLEJTE** na tísňovou linku Policie ČR 158 nebo 112. Oznamte, kde jste a co se děje.
- Nereagujte na osoby za dveřmi! Útočnick se může vydávat za zraněného a vystrašeného studenta, ale i za policistu.
- **BRÁNTE SE** v případě, že jste učinili všechny výše popsané kroky a útočnick se i přesto k vám dostal, udělejte vše pro vaši obranu.

14. Netolismus

14.1 Netolismus – vymezení pojmu

Termínem netolismus označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména: počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.

14.2 Příznaky netolismu:

- méně vykonané práce,
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače,
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače,
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače,
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát,
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá,
- kradení peněz na nákup her,
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry,
- zkreslování, zatajování informací o své závislosti,
- hraní kvůli úniku od osobních problémů,
- narušené vztahy s rodinou,
- zanedbávání učení,
- opouštění dřívějších zájmů a přátel,
- zhoršující se školní výsledky.

14.3 Jak předcházet rozvoji netolismu (informace pro rodiče)

- Sledujte, jaké hry děti hrají.
- Uvědomte si, že hry mají i kladné stránky, některé umožňují rozvíjet logiku, postřeh, schopnost orientace ve složité situaci, koordinaci očí a rukou, koncentraci, plánování, řešení problémů a další schopnosti. Důležitý je výběr her a přiměřenost času jim věnovaného.
- Hrajte hry spolu s dítětem a potom si o nich povídejte – pomáháte tak rozlišovat fikci od reality.
- Stanovte striktní limity, kdy dítě může hrát a kdy ne.
- Dávejte pozor, aby dítě nehrálo hry u kamarádů.
- Zjistěte, zda dítě hraním počítačových her neutíká od nějakých problémů.
- V průběhu hraní ved'te dítě k tomu, aby si po určité době (např. po hodině) udělalo přestávku, během ní o hře mluvte.
- Podporujte dítě v jiných zájmech.
- Předcházejte tomu, aby se dítě nudilo.
- Posilujte zdravé sebevědomí dítěte.

14.4 Doporučené odkazy

www.saferinternet.cz

www.e-bezpeci.cz

www.nebudobet.cz

www.poradenskecentrum.cz

15. Rizikové sexuální chování

K rizikovému sexuálnímu chování patří předčasný začátek pohlavního života. Do této skupiny řadíme také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života. Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

15.1 Doporučení pro učitele

Učitel by měl o částech lidského těla týkajících se pohlavních orgánů mluvit bez zvláštního emočního náboje (bez očividného zděšení, přílišného nadšení, pohoršení a podobně), např. když reaguje na dětskou hru nebo i neadekvátní chování. Měl by se vyhýbat výrokům jako „To je fuj!“, „To se nesmí!“.

Dítě by mělo být informováno o všem, co ho zajímá, důležitou však zůstává forma sdělení. Dospělí často ve snaze ochránit dítě (nebo i sebe) pravdu zamlčují nebo zamlžují. Tím se vytváří kolem tématu větší tabu, než by bylo zapotřebí. Dítě si pak informace hledá jinde: na internetu, u kamarádů, v neoborných časopisech. Nejenže se často jedná o nedůvěryhodné zdroje, ale toto pátrání s sebou nese i další rizika, jako například předčasné vystavení dítěte pornografickému materiálu nebo chatování na internetu s neznámými lidmi. Pokud se necítíte zcela jistí či nedokážete odpovědět na nějakou otázku dítěte, je důležité dát dítěti najevo, že jeho otázku slyšíte, že neubíráte na jejím významu, jenomže neumíte přesně odpovědět. Zároveň byste měli mít v záloze někoho, na koho můžete dítě odkázat a o kom víte, že k němu má důvěru.

15.2 Kdy vyrozumět OSPOD? Kdy vyrozumět Policii ČR?

Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit OSPOD nebo na Policii ČR. Další možnost, jak anonymně ohlásit zjištěné násilí na dětech, nabízejí internetové stránky www.protikorupcni-linka.cz/cs/Obecnatemata/Nasili-na-detech.

16. Domácí násilí

16.1 Domácí násilí (vysvětlení pojmu)

- Je opakované.
- Je neveřejné, probíhá v soukromí domácnosti.
- Eskaluje. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).
- Role oběti a agresora jsou jasně rozděleny, nezaměňují se.
- Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach. Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“. Okolí se může jevit sympatický.
- Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.
- Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí. Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).

16.2 Povinnosti a omezení školy

Není úlohou pedagoga usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů dítěte. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaného na dítěti (podvýživa, modřiny aj.) Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale vždy s dalšími odborníky. Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD.

16.3 Doporučené postupy z hlediska pedagoga

- Povzbud'te oběť, aby vyhledala pomoc v organizacích pomáhajících obětem domácího násilí.
- V případě náhlé traumatické situace doporučte vyhledat krizové centrum, např. Riaps.
- Uklidněte oběť, že nebudete o situaci hovořit s agresorem.
- Sdělte dospělé osobě (obvykle rodič-neagresor), že ona musí ochránit své dítě před násilím.
- Jasně si vymezte, kdy už musíte oznámit OSPOD podezření na týrání dítěte.

Není úlohou učitele domácí násilí „diagnostikovat“, ani intervenovat v rodině. Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují.

17. Školní neúspěšnost

17.1 Příčiny školní neúspěšnosti

- Osobní předpoklady žáka – specifické poruchy učení a chování (SPUCH), nízká odolnost vůči zátěži, školní nezralost, zdravotní obtíže apod.
- Životní podmínky žáka – problematické rodinné zázemí (např. nepodnětné prostředí, přehnané nároky na výkon žáka, výchovné zanedbávání, aktuální rodinná situace), sociokulturní znevýhodnění apod.
- Častá absence ve výuce – zdravotní problémy, záškoláctví atd.

17.2 Doporučený postup řešení školní neúspěšnosti

- Zjištění příčin školní neúspěšnosti – pozorování žáka, diagnostický rozhovor se žákem a zákonnými zástupci, konzultace vyučujících a pracovníků ŠPP
- Navržení vhodného postupu podpory žáka a jeho konzultace se všemi zúčastněnými (vyučující, žák, zákonní zástupci)
- Realizace podpůrných opatření a jejich průběžné vyhodnocování

17.3 Možná podpůrná opatření

- Individuální přístup k žákovi (např. stanovení přiměřených požadavků a času na realizaci, konzultace mimo vyučování, používání speciálních pomůcek)
- Spolupráce se zákonnými zástupci žáka
- Udělení PO 1, případně vypracování PLPP
- Odeslání žáka na vyšetření do ŠPZ
- Vypracování IVP
- Nabídka předmětu SPP (na základě Doporučení ŠPZ nebo v RPP)
- Zařazení pedagogické intervence

18. Psychická krize

18.1 Psychická krize – vymezení pojmu

Termín psychická krize používáme pro některé psychické potíže/problémy zejména, když nabydou na své intenzitě. **Psychická krize bývá reakcí člověka na náročnou životní situaci, na nějakou dramatickou změnu. Bývá provázána negativními emocemi.** Jedinec se do ní dostane tehdy, klesne-li jeho resilience, střetne-li se s nějakou překážkou, kterou již není schopen zvládnout sám, případně s podporou mechanismů, které fungovaly dříve, za podpory svých blízkých, a to v relativně krátkém čase a za běžných podmínek.

Psychická krize se projevuje selháváním jak v osobním, tak pracovním životě (např. partnerská krize, krize v zaměstnání, ve škole). **Změny se dějí ve všech oblastech** – v oblasti **biologické** (např. únava, neschopnost jíst nebo naopak nadměrná konzumace potravin, sladkého, případně alkoholu, cigaret, nekvalitní spánek), v oblasti **psychické** (objevují se např. smutky, deprese, pocity marnosti, obavy), v oblasti **sociální** (např. ubývá kontakt s přáteli, kolegy, spolužáky, jsme ve styku s nimi nepříjemní) a nesmíme zapomenout ani na oblast **spirituální** spojenou s hledáním a realizací smyslu vlastního života. (Oblasti spirituální je třeba u adolescentů věnovat zvýšenou pozornost.)

18.2 Varovné příznaky psychické krize

- nestálá nálada
- vysoká popudlivost, podrážděnost
- rigidní myšlení a neflexibilní vzorce zvládání náročných situací
- neschopnost vnímat či chápat realitu
- tendence žít ve fantazijním světě
- představy o své významnosti střídající se s pocity méněcennosti
- úzkost-zvláště při náznaku mírné tělesné nemoci nebo drobného zklamání
- nejistota týkající se sexuální identity či orientace
- silné přesvědčení o svojí pravdě
- přehnané projevy nadřazenosti, odmítání anebo provokativního chování vůči spolužákům, učitelům či rodičům, které mohou maskovat silný pocit nejistoty a méněcennosti
- častý pocit rozčarování či nespravedlnosti

18.3 Jak postupovat

- Pedagog, který zaznamená u žáka psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění, by měl být schopen sám či za podpory někoho z kolegů (třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) vést s žákem **podpurný rozhovor**, jehož cílem má být, vedle poskytnuté podpory (“nejsi na to sám/sama”, “lze s tím něco dělat”) **domluva s žákem na dalším postupu**, kontaktování zákonných zástupců. **Důvěrný vztah mezi učitelem a žákem (i jeho rodinou)** může hrát významnou roli při celém procesu poskytování včasné intervence tak, aby byla co nejeфекtivnější. Pedagog by se měl s žákem domlouvat na dalších krocích. Zejména kontaktovat pomoc, komunikovat s rodiči (zákonnými zástupci) po domluvě s žákem, a tedy nejednat takzvaně „za jeho zády”. (V případě zletilého žáka postup s kontaktováním rodičů není nutný, pokud si to dotyčný nepřeje).

- Pedagog by měl být schopen poskytnout žákovi i jeho rodině **základní informace** k dané problematice a možnostem řešení situace.
- Úkolem pedagoga **není dané potíže diagnostikovat či léčit**. Jeho role spočívá zejména ve **zprostředkování kontaktu žáka s rodiči** (či v podpoře k němu) a poté **případně s příslušnými odborníky**. Pokud žák sám osloví svého učitele, je na místě jej za to ocenit, ujistit jej, že je na správném “místě” a že je dobře, že tak učinil. Sdělované potíže či svěřený problém není vhodné bagatelizovat, a to ať už jsme v jakékoliv roli ve vztahu k dotyčnému žákovi. Naopak je prospěšné **vyjádřit mu svůj zájem a spoluúčast** na řešení jeho situace tak, jak to bude potřeba (samozřejmě v rámci našich vlastních osobních i profesních možností a hranic).
- Je vhodné, **aby s žákem spolupracoval takový pedagog, k němuž má žák důvěru**, se kterým je schopný vést (ideálně) otevřenou komunikaci. Ne nutně to vždy tedy musí být např. školní psycholog, výchovný poradce či školní metodik prevence. Často může být třídní učitel tím, kdo má k žákovi nejbližší a žák se mu svěří. Třídní učitel si také jako první může všimnout, že s žákem není vše v pořádku a oslovit ho. Popřípadě žák tíhne s důvěrou k jinému pedagogovi, např. jeho oblíbeného předmětu. Není nutné, aby pedagog znal “řešení” hned, důležité je s žákem navázat vztah postavený na důvěře umožňující otevřenou komunikaci.

Při zachování důvěrnosti údajů může pedagog probrat žakovu situaci s kolegy, ideálně s členy **školního poradenského pracoviště** (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce), kteří ho mohou v dalším postupu podpořit.

- Rodičům pedagog v případě potřeby **doporučí kontaktování odborného pracoviště** pedagogicko-psychologické poradny, psychologické nebo psychiatrické ambulance.
- Škola **rodičům nabídne spolupráci**. Pro žáka v psychické krizi či v době počínajícího duševního onemocnění je vedle poskytnutí včasné intervence zásadní také podpůrné a přijímající prostředí, které by měla škola spolu s rodinou a odbornými institucemi spoluvytvářet.
- Samozřejmou součástí této podpory je i samotná **podpora rodičů/zákonných zástupců** - i pro ně je toto období složité, plné změn a hledání nových cest nejen v přístupu ke svému dítěti.
- Součástí léčby bývá nezdědka farmakoterapie. Je dobré mít na paměti, že medikace může mít vliv na každodenní fungování žáků jak pozitivním, tak negativním směrem.
- V případě odmítavého či **nespolupracujícího postoje rodičů** (kdy je důvodem např. strach ze stigmatizace rodiny) se může pedagog obrátit na psychologa spádové pedagogicko-psychologické poradny s žádostí o metodickou podporu pro práci s daným žákem, a to i proti vůli rodičů. Zároveň, pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte, je na místě kontaktovat OSPOD (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). I dítě má právo požádat OSPOD a také školu a školské zařízení o pomoc při ochraně života a svých práv a učinit tak může i bez vědomí rodičů.
- Je zároveň žádoucí, aby škola zpracovala preventivní program školy a krizové plány **podle podmínek a konkrétních potřeb školy**, včetně **vypracování seznamu kontaktů**

na pracoviště poskytující metodickou podporu a odbornou péči ve svém regionu.

- V případě bezprostředního ohrožení volat záchrannou službu.

18.4 Doporučení pro první kontakt s žákem

- Zvolte **příjemné místo pro vás samotného i pro žáka**, se kterým povedete rozhovor. Zajistěte, aby Vás **nerušili ostatní** (žáci, učitelé). Nechte si na rozhovor **dostatek času**. Navod'te příjemnou, přijímací a **bezpečnou atmosféru**, nabídněte vodu, čaj a posaďte se (ideálně vedle sebe) nebo případně oba stůjte či se procházejte. Je však důležité, aby vaše pozice byly „vyrovnané“ – optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka. Pozice vedle sebe je nejméně stresující.
- **Věnujte se výhradně žákovi** - nezvedejte telefony, nepouštějte (např. do kabinetu) ostatní. Vytvořte bezpečný prostor pro sdílení, **aktivně naslouchejte** a **nehodnoťte**. Buďte **podpůrní**. Naopak **nezapomeňte ocenit to, že se vám žák s pro něj obtížnou věcí svěřuje. Povzbud'te jej** v tom, že už jen toto je krok směrem k řešení jeho nepříznivé situace.
- Pokuste se **zmapovat dostupné žakovy zdroje**, které by mohly v řešení situace pomoci.
- **Naplánujte společně další kroky**, které podniknete v rámci řešení jeho věci. **Zrekapitulujte je** na konci setkání. Nezapomeňte se **domluvit na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budete dál „zacházet“** ve smyslu sdílení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet.
- Můžete žáka znovu ocenit a podpořit. Vyžaduje-li to situace, domluvte se s žákem na další schůzce, případně se s odstupem času ujistěte, že se věci dějí tak, jak se dít mají.
- Přijměte psychickou náročnost situace pro žáka, ale i pro vás samotnou/samotného.
- **Nezapomínejte na svoje profesní i osobní limity**, odkazujte se na další služby a podporu.
- **Nebojte se využít supervizi.**

Co raději ne:

- Slib, že žákem právě sdílené sdělení zůstane vašim tajemstvím.
- Slib, že to bude dobré, že to vyřešíme k ideální představě žáka.
- Přehnané reakce (obavy, zděšení, pláč, úzkost, panika, vztek, vyhrožování, litování...).
- Zlehčování situace.
- Moralizování a obviňování.

18.5 Na koho se obrátit?

